

خزان تمدن بشری به زبان ارقام

“جان کنت گالبرایت” مشاور سالیان طولانی روسای جمهور آمریکا “روزولت” و “کندی” استاد افتخاری دانشگاه “هاروارد” و عضو آکادمی هنر و ادبیات آمریکاست و در عین حال سالهاست که یکی از پیشقراولان لیبرالیسم در عرصه اقتصاد شمرده می شود.

این اقتصاددان مشهور و سالخورده آمریکایی در یکی از آخرین آثارش بنام “یک جامعه خوب” که کتاب کوچکی است به زبان بسیار ساده و روان، بحران ماهوی “لیبرالیسم جدید” را به نمایش گذارده و می نویسد: “یک جامعه خوب نمی تواند پذیرای این چنین بی عدالتی گردد. نمی تواند به سیستمی که اینچنین نابرابری را پاسدار است افسار نزند.”

وی می نویسد: “هم اینک یک درصد جمعیت ایالات متحده ۴۰ درصد ثروت کشور را در تصاحب خویش دارد. حال آنکه ۸۰ درصد جمعیت کشور تنها ۲۰ درصد از دارایی کشور را در تملک دارند.”

محقق دیگر آمریکایی “دیوید بارسمیان” طی یک گفتگو، یکی از دلایل اصلی این تمرکز ثروت و قطبی شدن جامعه را خاطر نشان می سازد. وی می گوید: “در دهه ۱۹۹۰م. انحصارات بزرگ آمریکایی تنها ۱۰ درصد از مالیات کشور را تأمین نموده اند. حال آنکه در دهه ۵۰ میلادی ۴۰ درصد مالیات کشور توسط آنان پرداخت می گشت. “بارسمیان” نیشتر به غده چرکین جامعه آمریکا زده و می گوید “شما شاهدید که اکثریت مردم و کارگران در آمریکا علیه منافعشان رأی می دهند. دلیل این مسئله، نقش غول آسای رسانه های جمعی است.”

در حالی که بر اساس آمار و ارقام بودجه سالانه بسیاری از کشورها از جمله کشورهای نو استقلال یافته حتی به مرز ۵۰۰ میلیون دلار هم نمی رسد. مجلات “فوربس” و “فورچون” در سال ۱۹۹۷ اسامی ۵۰۰ کمپانی بزرگ جهان همراه با درآمد سالیانه آنها را منتشر نمودند که در اینجا ما به ذکر ده کمپانی نخست این لیست بسنده می کنیم تا تصویری از آن را ارائه داده باشیم.

این آمار خشک اگر چه قادر نیستند به یکباره نابسامانی ها و بی عدالتی های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را در قالب فقر، نبود بهداشت و آموزش در جهان امروز و از جمله کشورهای پیشرفته صنعتی بازگو نمایند. اما آینه ای تمام قد از نظامی است که ضمن حرکت در جهت مخالف، به جهان نوید آزادی و پیشرفت می دهد.

- جنرال موتورز (آمریکایی)	۱۶۸/۳۷ میلیارد دلار
- فورد موتور (آمریکایی)	۱۴۶/۹۹ میلیارد دلار
- میتسو (ژاپنی)	۱۴۴/۹۴ میلیارد دلار
- میتسو بیشی (ژاپنی)	۱۴۰/۲ میلیارد دلار
- ایتوخوا (ژاپنی)	۱۳۵/۵۴ میلیارد دلار
- شل (بریتانیا - هلند)	۱۲۸/۱۷ میلیارد دلار
- ماروبنی (ژاپنی)	۱۲۴/۰۳ میلیارد دلار
- اکسون (آمریکایی)	۱۱۹/۴۳ میلیارد دلار
- سومیتسومو (ژاپنی)	۱۱۹/۲۸ میلیارد دلار
- توپوتا موتور (ژاپنی)	۱۰۸/۷ میلیارد دلار

علیرغم مخالفت آمریکا

خط لوله گاز ایران به ارمنستان ساخته خواهد شد

به نوشته جرائد ارمنستان مراحل اجرایی طرح احداث خط لوله گاز ایران به ارمنستان از ابتدای سال آینده میلادی آغاز خواهد شد. برای احداث این خط لوله که طول آن ۱۴۰ کیلومتر می باشد ۱۲۰ میلیون دلار هزینه پیش بینی شده است.

پائیز سال گذشته زمانی که “واژگن سرکیسیان” نخست وزیر فقید ارمنستان در آمریکا به سر می برد، مقامات این کشور مخالفت شدید خود را با احداث این خط لوله به اطلاع وی رساندند. بعد از آن نیز آمریکائیه با ادامه مخالفت خود، ارمنستان را تهدید به قطع ارسال کمکهای اقتصادی به این کشور نمودند. تا شاید بدین وسیله ارمنستان را وادار به قطع همکاری با ایران نمایند.

اما اواخر اوت گذشته (اویل شهریور) با سفر “کارن گالوستیان” وزیر انرژی جمهوری ارمنستان به تهران تمامی جزئیات مراحل اجرایی این طرح مورد توافق طرفین قرار گرفت و قرار شد اجرای آن طبق جدول زمانی تعیین شده آغاز گردد.

اهمیت این خط لوله را می توان از چند مورد توجه قرار داد. در وهله اول، با احداث آن ارمنستان منبع انرژی مطمئن و نسبتاً ارزانی در اختیار خواهد داشت که کل نیازهای آن کشور را مرتفع خواهد ساخت. نکته مهم دیگر ادامه این خط لوله به گرجستان و از آنجا به اوکراین و دیگر کشورهای اروپائی است. در حالی که آمریکا مصر است مسیر شرق - غرب یعنی خط لوله باکو - گرجستان - ترکیه را راه اندازی نماید و بدین ترتیب ایران و روسیه را از معادلات منطقه ای منزوی و خارج سازد. احداث این خط لوله نه تنها می تواند گاز مورد احتیاج کشورهای بسیاری را در غرب بر آورده سازد بلکه از نفوذ آمریکا و ترکیه در منطقه نیز جلوگیری به عمل خواهد آورد.

طباطبائی، وابسته اقتصادی سفارت ایران در ایروان در این خصوص می گوید: “تا کنون چندین دور ملاقات میان مقامات بلندپایه دو کشور صورت گرفته است. چندی قبل نیز وزیر انرژی ارمنستان دیداری از ایران داشت که در خلال آن مذاکرات بسیار خوبی با کمال خرازی وزیر امور خارجه کشورمان انجام داد. وی همچنین با آقای حبیبی معاون اول رئیس جمهور مذاکراتی انجام داد که در پی آن توافقات بسیار خوبی حاصل شده و ما تلاش می کنیم که تمام توافقات طبق برنامه به مرحله اجراء در آید. ما احداث این خط لوله گاز را برای رشد اقتصاد ارمنستان بسیار مهم و حیاتی می دانیم. وی افزود هم آقای خاتمی و هم رئیس جمهور ارمنستان با جدیت این طرح را پیگیری می کنند. ما نیز نهایت تلاش خود را به کار خواهیم بست تا مراحل اجرای این طرح طبق زمانبندیهای انجام گرفته آغاز و به اتمام برسد. مسئله مهم در این بین اراده راسخ است که خوشبختانه در نزد هر دو طرف وجود دارد.”

آقای طباطبائی در خصوص موانع سیاسی پیش روی احداث این طرح گفت: “عمده مسائل حل شده است. تنها پاره ای مسائل فنی وجود دارد که با مذاکرات بیشتر حل خواهد شد. اما کشورهای وجود دارند که نمی خواهند این طرح اجرا شود و لذا ایجاد مشکل می کنند. آنان می خواهند ارمنستانی ضعیف وجود داشته باشد.”

ما می خواهیم ارمنستان را کشوری با اقتصاد شکوفا و قوی ببینیم. لذا برای تحقق آن از هیچ کمکی دریغ نخواهیم کرد. و عملکرد ۱۰ ساله در عرصه روابط با این کشور خود گواه از این ادعا است.

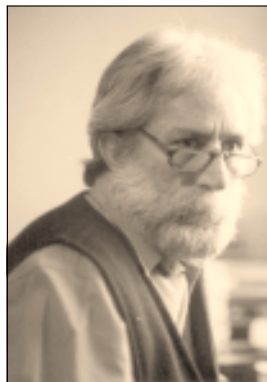
به اعتقاد کارشناسان چنانچه روند احداث این خط لوله با مشکل جدیدی روبرو نگردد، حداکثر در مدت یکسال به مرحله بهره برداری خواهد رسید.

نام آوران فرهنگ ارمنی

(۳)

نخستین مورخان ارمنی

احمد نوری زاده

پاوستوس بیوزاند

درباره زندگی، شخصیت، ملیت و چگونگی تألیف کتاب «تاریخ ارمنیان» پاوستوس بیوزاند (این نام در بسیاری از متون ارمنی به صورت «بوزاند» آمده است) اطلاع موثقی در دست نیست. همین فقدان اطلاع موثق و مسکوت ماندن موضوع از سوی مورخان و مولفان ارمنی قرن‌ها می‌میان آغازین باعث شده است تا از اواخر قرن هجدهم به بعد میان پژوهشگران و محققان ارمنی و حتی اروپایی درباره پاوستوس بیوزاند نظریه‌های مختلف که گاه با هم در تضاد قرار می‌گیرند، ارائه شود. اطلاع اندک و نارسایی که قازار پارپه تسی مورخ ارمنی قرن پنجم میلادی درباره پاوستوس بیوزاند به دست می‌دهد نیز کمک چندانی به حل مشکل نمی‌کند. خود همین اشاره گذرای پارپه تسی به بیوزاند و کتاب تاریخ او نشان می‌دهد که هویت این مورخ حتی در قرن پنجم نیز برای مورخان و مولفان ارمنی روشن نبوده است و زندگی و شخصیت وی در هاله‌ئی از ابهام قرار داشته است.

عده‌ئی از محققان و پژوهشگران ارمنی پاوستوس بیوزاند را یونانی الاصل و دشمن ارمنی‌ها می‌دانند؛ عده‌ئی دیگر او را ارمنی به شمار می‌آورند اما معتقدند که کتاب «تاریخ ارمنیان» او به زبان یونانی نگاشته شده است. برخی دیگر نیز اعلام می‌دارند که او فردی غیر ارمنی بوده است اما ملیت او را به درستی نمی‌دانند. عده‌ئی نیز کتاب «تاریخ ارمنیان» بیوزاند را به دو مؤلف منسوب می‌دارند و ادعا می‌کنند که بخشی از این کتاب توسط یک مورخ یونانی و بخش دیگر آن توسط یک مورخ آشوری نوشته شده است. برخی از محققان ارمنی نیز همصدا با پژوهشگران ارمنی شناسان اروپایی پاوستوس بیوزاند را مورخ قرن چهارم میلادی قلمداد می‌کنند و اعلام می‌دارند که اثر تاریخی وی به زبان یونانی نگاشته شده و پس از ابداع حروف الفبا و پیدایش زبان نوشتاری ارمنی، به این زبان ترجمه گردیده است. کسانی نیز چنین نظر می‌دهند که مؤلف کتاب «تاریخ ارمنیان» بیوزاند یک نفر ارمنی بوده که در قرن چهارم میلادی می‌زیسته و یک کتاب تاریخ بسیار فشرده و مختصر به زبان یونانی نوشته که در قرن پنجم به زبان ارمنی ترجمه شده و مطالب بسیاری به آن افزوده شده و کتاب حجم بیشتری یافته است.

(۳۲۸ - ۳۳۰م) آغاز می‌شود و تا دوران تقسیم ارمنستان میان بیزانس و دربار ساسانی، یعنی سال ۲۸۷ میلادی ادامه می‌یابد.

البته مورخ در اثر خود تنها به شرح حوادث تاریخی بسنده نکرده است. بلکه افسانه‌ها، مثل‌ها و داستان‌های مردمی را نیز با زبانی ساده و واضح و همه‌فهم و گاه محاوره‌ئی ارمنی در کنار حوادث تاریخی جای داده است و می‌توان گفت آن‌ها را در هم تنیده است. لذا عناصر داستانی در اثر بیوزاند جای نسبتاً زیادی را اشغال می‌کنند.

بیوزاند در اثر خود به مثابه منبع از کتاب «تاریخ ارمنیان آگاتانگقوس» نیز بسیار سودجسته و از کتاب گوریون و ترجمه کتاب مقدس به زبان ارمنی نیز بهره برداری کرده است.

کتاب «تاریخ ارمنیان» پاوستوس بیوزاند نخستین کتاب تاریخی ارمنی است که در آن تلاش به عمل آمده تا وقایع تاریخی ازمنه کهن نیز ثبت و ضبط شود و یک کتاب تاریخی نسبتاً کامل در اختیار خواننده قرار داده شود. در قرن پنجم میلادی، یعنی زمانی که نیاز میرم به تقویت و استقلال کلیسای ارمنی و خود آگاهی ملی - سیاسی وجود داشت، تألیف یک کتاب تاریخ با ویژگیهای «تاریخ ارمنیان» پاوستوس بیوزاند ضرورت داشت. بدینگونه، از آغاز تاریخ نگاری ارمنی با دو روند تعقیب سیاست کلیسایی و سیاست ملی پا می‌گیرد و در آثار مورخان قرون میانی ارمنی این دو روند به موازات هم پیگیری می‌شوند و گاه یکی بر دیگری برتری می‌جوید. گاه نیز هر دو روند در هم تنیده می‌شوند. لذا در کتاب پاوستوس بیوزاند مشاهده می‌شود در کنار وقایع مربوط به شاهان ارمنی، فعالیت‌ها و اقدامات دینی رهبران کلیسای ارمنی نیز تشریح می‌گردد.

در بخش تاریخ نگاری کلیسایی کتاب پاوستوس بیوزاند وضعیت کلیسای ارمنی پس از درگذشت گریگور لوساورپچ مقدس و فرزند او آریستاکس تشریح می‌گردد و سپس به اقدامات دیگر رهبران دینی ارمنستان اشاره می‌شود. به همین دلیل نیز اثر تاریخی بیوزاند منبع بسیار سودمندی برای تاریخ کلیسای ارمنی بشمار می‌آید.

پاوستوس بیوزاند به حوادث تاریخی با دید انتقادی نمی‌نگرد. حوادث را علت یابی نمی‌کند و سالشمار تاریخ در کتاب وی دیده نمی‌شود. گویی او نه تاریخ بلکه داستان حماسی می‌نگارد. مورخ به هنگام تألیف اثر اغلب دچار فراموشی می‌شود و حوادث تکراری به کتاب او راه می‌یابند و از دیگر سو افسانه و تاریخ در اثر او به هم آمیخته می‌شوند. برای آگاهی از اوضاع داخلی ارمنستان قرن چهارم میلادی اثربیوزاند منبع بسیار خوبی است.

نویسندگان بزرگ ارمنی با الهام گرفتن از قهرمانان تاریخی و داستانی کتاب تاریخ بیوزاند رمان‌های تاریخی بزرگی آفریده‌اند و موسیقی دانان ارمنی درباره شخصیت‌های کتاب او اپراهایی تصنیف کرده‌اند.

به رغم این نظریه‌ها که از اواخر قرن هجدهم مطرح شدند و تا اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم همچنان به قوت خود باقی بودند، از آغاز قرن بیستم، به ویژه دهه چهل این قرن بسیاری از محققان و دانشمندان برجسته ارمنی با استدلال‌های تاریخی - منطقی خود از این نظریه دفاع کردند که پاوستوس بیوزاند مورخ ارمنی بوده و در نیمه دوم قرن پنجم میلادی می‌زیسته است و اثر او تحت عنوان «تاریخ ارمنیان» باید دومین کتاب تاریخ به زبان ارمنی محسوب شود. او نه تنها دشمن ملت ارمنی نبوده است، بلکه اثر او سرشار از عناصر میهن پرستانه و ملی‌گرایانه ارمنی است. لیکن به گونه بی‌رحمانه‌ئی از کمبودها و پدیده‌های ناهنجار جامعه‌ئی که در آن می‌زیسته است، انتقاد کرده است.

کتاب «تاریخ ارمنیان» پاوستوس بیوزاند مورخ ارمنی قرن پنجم میلادی که به زبان ارمنی نگاشته شده است در اصل از شش قسمت تشکیل شده که مؤلف هر قسمت از آن را «دبیری» یا «کتابت» و «مکتوب» نامیده است. بدینگونه می‌توان گفت که کتاب در اصل از شش «دبیری» تشکیل شده بوده که تنها چهار «دبیری» یا چهار قسمت آن، یعنی قسمت‌های سوم، چهارم، پنجم و ششم اثر به روزگار ما رسیده‌اند و دو قسمت اول و دوم از میان رفته‌اند و یا هنوز به دست نیامده‌اند. شاید نیز به دلایل نامعلوم نابود شده‌اند.

از پیشگفتار پاوستوس بیوزاند بر «دبیری» سوم «تاریخ ارمنیان» چنین بر می‌آید که او در اثر خود وقایع تاریخ پیش از تبلیغ مسیحیت در ارمنستان توسط «تادئوس» رسول و شهادت او و سلطنت شاه ارمنی موسوم به «ساناتروک» تا قیادت دینی گریگور مقدس در ارمنستان و سلطنت تیرداد شاه آرشاکونی را نیز شرح داده است. لیکن برخی از محققان معتقدند که اثر بیوزاند تنها از چهار بخش تشکیل شده و اثر با «دبیری سوم» آغاز می‌شود و با «دبیری ششم» به پایان می‌رسد. در هر حال کتاب «تاریخ ارمنیان» پاوستوس بیوزاند که شامل «دبیری» یا «کتابت» سوم تا ششم است یک دوره پنجاه ساله را در بر می‌گیرد و حوادث مربوط به دوران سلطنت شاهانی چون خسرو، تیران، آرشاک، پاپ، و وارانزاد را شامل می‌شود و با شرح حوادث پس از مرگ تیرداد آرشاکونی شاه ارمنستان و سلطنت خسرو کوتاک (کوتوله)

آتا تورک، ترکیه جدید، ترکیسم جدید

استپانیان

پس از فرو پاشی امپراتوری عثمانی حکومت جدیدی با رژیم جمهوری در ترکیه ایجاد شد که تا امروز با برجاست. مصطفی کمال پاشا (آتاتورک) بنیان گذار جمهوری ترکیه، سیاست پان ترکیستی رژیم گذشته را محکوم و اعلام نمود ترکیه جدید راهی مبتنی بر «سیاست ملی» و «آرمان ملی» خواهد پیمود. ملی گرایی آتاتورکی در واقع ایدئولوژی ترک گرایانه جدیدی بود که معماران ترکیه جدید مطرح ساخته بودند. این ایدئولوژی که تا کنون نیز در ترکیه رواج دارد، بر پایه نظریات بدیعی بنا شده که با تاریخ خلقهای منطقه از جمله ارمنیان و اقوام ایرانی در ارتباط است و لذا آشنایی با آن در آستانه سال «گفتگوی تمدنها» بی مناسبت نخواهد بود.

دور روی آورند... نخستین بنیانگذاران تمدن مدیترانه ای نیاکان ما بوده اند (۳).

همچنین دکتر رضا نور روشنفر پان ترکیست پس از بررسی های «علمی» اعلام داشته بود که اکثریت ارمنه اصلاً ترک اند (۴). هم او به کاظم قره بکر پاشا فرمانده قشون ترک در جبهه ارمنستان توصیه می نمود که برای زدودن هر گونه نشان ارمنه در نواحی مفتوحه، آثار تاریخی شهر باستانی «آنی» پایتخت کهن ارمنستان را با خاک یکسان کرده با این عمل «یکی از بزرگترین خدمات به وطن» را انجام دهد (۵). خود قره بکر پاشا، برای توجیه تصرفاتش در اراضی ارمنستان، در نوامبر ۱۹۲۰ اعلام می کرد که این سرزمین بیست قرن پیش از آنکه ارمنه در آن ظاهر شوند مسکن قبائل تورانی بوده است. وی سپس اورارتویی ها را (که در قرون نهم تا هفتم ق.م. پادشاهی «اورارتو» یا «آارات» را در فلات ارمنستان به وجود آوردند) از جمله اقوام تورانی می شمرد و نتیجه می گرفت که از نظر تاریخی نیز حقوق ترکها نسبت به خاک ارمنستان محرز است (۱).

چنانکه می بینیم تزه‌های تاریخی - علمی منسوب به آتاتورک از مغزهای متفکر پان ترکیست اقتباس شده است. به هر حال نقش مهم آتاتورک در اینجا آن بود که وی در مقام رهبری کشور، گزیده ترواشات فکری پان ترکیستها را همچون رهنمودی در برنامه کار محققین و مورخین ترک قرار داد.

بدین سان نظریه معروف به «تز تاریخی ترک» (Turk tarih tezi) مبنی بر ترک بودن بومیان آسیای صغیر به میان آمد. به زودی

محافل حاکمه ترکیه جدید لازم می دیدند که ایدئولوژی «ملی» خود را با زیر بنای علمی استحکام بخشند. در سال ۱۹۳۱ زیر نظر مستقیم آتاتورک «انجمن تاریخ ترکیه» تأسیس شد. وظیفه مورخین و دانشمندان که در این انجمن گرد آمده بودند، به قول آتاتورک، «از نو نوشتن تاریخ ترکیه» (۱) بود. مهمترین دستور کاری که آتاتورک در برابر مورخین ترک قرار داد عبارت بود از اثبات این که ترکها اعقاب قدیمی ترین اقوام متمدن آسیای صغیر یعنی هیتی ها و غیره می باشند (۲). آتاتورک و دانشمندان ترک در اینجا هدف مشخصی را دنبال می نمودند و آن اینکه اگر بومیان باستانی ترکیه خود از ترکها بوده اند، پس کلیه ملل ترکیه امروز اعم از ترک و کرد و ارمنی و غیره هم اصلاً ترک اند و در ترکیه اقلیت ملی وجود نداشته و جمعیت آن تماماً از عنصر ترک تشکیل یافته است. نظریه فوق را معمولاً از ابتکارات آتاتورک دانسته اند. اما باید گفت که پیش از او نظریه های مشابهی از سوی تعدادی از متفکران پان ترکیست ارائه شده بود. مثلاً ضیاء گوک آلپ معلم بزرگ پان ترکیستها نوشته است:

نخستین بنیانگذاران تمدن مدیترانه ای اقوام تورانی مانند سومری ها، ایلامی ها، فنیقی ها، هیتی ها... بودند. در تاریخ پیش از اعصار باستان، عصر تورانی وجود داشته است. نخستین ساکنان آسیا ترکها بوده اند. ترکهای باستان که توسط سامی ها از جنوب و توسط آریائیاها از شمال مورد حمله قرار گرفتند، مجبور شدند موقتاً به جانب شرق

دامنه تحقیقات اندیشمندان ترک در این زمینه از محدوده ترکیه فراتر رفت و سرزمینهای دیگر را نیز در بر گرفت. شمه ای از نظرات رشید غالب دبیر کل «انجمن بررسی تاریخی ترک» منتشره در سال ۱۹۳۲ چنین است: اجداد ترکها که در آسیای مرکزی می زیستند از نژاد سفید آلبی بودند. این ترکهای باستانی سپس به سرزمینهای اطراف روی آوردند و به هر جا رسیدند دولتهائی را بنیان گذاردند و تمدنهایی ساختند. مثلاً تمدن سومری را سومریهای ترک نژاد به وجود آورده اند. بسیاری از ملل پس از تماس با ترکها متمدن شده اند. از جمله چینها تمدن خود را از ترکها گرفته اند. تمدن اصیل و مستقل هندی و یونانی هم وجود ندارد. چرا که تمدنهای باستانی هند و یونان را هم‌نژادان ترکها بر پا داشته اند (۷).

دانشمندان ترک در سالهای بعد بر اساس این قبیل ترها تحقیقات مفصلی انجام داده و به نتایج تازه تری رسیدند. مثلاً پروفیسور شمس الدین گونالتای (که در سال ۱۹۴۹ به نخست وزیر ترکیه رسید) ثابت می کند که هیتی ها، سومری ها، ایلامی ها، سکائی ها، مادها، پارت ها و غیره از ترکهای باستانی اند. به علاوه کردها و ارمنیها نیز اصلاً ترک اند (۸). محقق دیگری به نام ازمیرلی در جستجوی «آثار فرهنگی ترکی در شبه جزیره عربستان پیش از اسلام». کشف کرده است که قبایل اوس و خزرج ترک بوده اند. چون نام آنها شبیه نام اقوام ترک اوس (us) و خزر است (۹). در مواردی ممکن است نظرات و استدلالات علمی دانشمندان ترک با هم متفاوت باشد. اما هدف تحقیقات آنان یکی است و آن ترک سازی تاریخ است. مثلاً زکی ولیدی توغان (از رهبران ضد شوروی باشقیر که بعداً مقیم ترکیه و استاد دانشگاه استانبول شد) می گوید اشکانیان پارتی ترک بوده اند. چرا که آنها با سکاها ترک در اصل یکی می باشند. قیزی اوغلو مورخ ترک نیز اعلام می دارد که پارت ها ترک اند. اما استدلال او این است که نام «پارت» از نام قبیله ترکمنی «بایندر» مشتق شده است (۱۰).

در بسیاری موارد استدلالات زبان شناسانه دانشمندان ترک مبنی بر نظریه ای است معروف به «تئوری خورشیدی زبان» (Gunes-Dil Teorisi) که به موجب آن ترکی ریشه تمام زبانها می باشد. آتاتورک شخصاً کار پیشرفت این نظریه را با علاقه دنبال می نمود (۱۱).

خلاصه تئوری خورشیدی چنین است: خورشید و نور نخستین موضوع پرستش انسان بوده اند. انسانهای پیش از تاریخ وقتی به نیروی خورشید پی برده اند، خواسته اند احساس ستایش آمیز خود را با آوایی

جامعه اروپا بود، به عنوان حقانیت عضویت ترکیه در آن جامعه چنین استدلال کرد که *آناطولی* (ترکیه کنونی) گهواره تمدن اروپائی است. اجداد ترکها بودند که تمدن *آناطولیائی* را به وجود آوردند. پس اروپا باید اصلیت *آناطولیائی* تمدن خود را قبول نموده و ترکیه را به عضویت جامعه اروپا بپذیرد... در این خصوص اوزال در دوره نخست وزیری کتابی تحت عنوان «ترکیه در اروپا» (*Avrupada*) در آن می گوید: «این ما بودیم که انقلاب نو سنگی (نئولیتیک) را به وجود آوردیم... این ما بودیم که در تروییا جنگیدیم...». سپس با اعلام اینکه «هومر - هموطن ما - در قرن نهم قبل از میلاد» در *آناطولی* آثار خود را خلق نموده است، به این نتیجه می رسد که هومر یونانی نبوده بلکه جزو مفاخر تاریخ ترکهاست (۱۶).

اگر هم نظریه های فوق به منظور روحیه دادن به ملت ترک ساخته شده باشند. باید گفت که دانشمندان ترک مبنای کار خود را بر تحریف تاریخ ملل دیگر یا نفی موجودیت آنها قرار داده اند. به عنوان نمونه می توان آثار مورخین ترک در مورد ارمنیها و کردها را از نظر گذراند. قیصری اوغلو درباره تاریخ خلق ارمنی چنین نظریاتی ابراز نموده است: اشکانیان ارمنستان از اعقاب ترکمنها و ترکان غز بوده اند. آرامنه در واقع غزه های مسیحی می باشند. سرزمین آنان هم تا کنون به غلط ارمنستان نامیده شده است: این اشتباه را باید اکنون تصحیح کرد و آن خطه را سرزمین غزه یا اغوزها نامید. دیگر خاندانهای حکمران ارمنستان قدیم هم ترک بوده اند. چرا که قهرمانان منظومه حماسی ترکی «دهه قورقود» روسای این خاندانها می باشند. خود دهه قورقود هم کسی جز گریگور (بنیانگذار کلیسای ارمنی در سال ۳۰۱ میلادی) نیست. به علاوه، مسروپ ماشوتوس، مخترع الفبای ارمنی (سال ۴۰۶ میلادی)، يك دانشمند بزرگ ترک بوده است (۱۷).

هدف قیصری اوغلو از این کشفیات، به گفته خود او، این است که ثابت کند آرامنه هیچگونه حقی در نواحی شرقی ترکیه ندارند. چرا که ارمنستان از اصل يك سرزمین ترکی بوده است. قیصری اوغلو در مورد کردها نیز تحقیقات مشابهی انجام داده است. کتاب مفصل معروف او در این زمینه «کردهای از هر نظر ترک» (۱۸) نام دارد که عنوان کتاب خود بیانگر محتوای آن است.

بعضی از محققین و نویسندگان ترک حتی از ذکر نام کرد خودداری نموده و از کردها تحت عناوینی نظیر «ترکهای کوهستانی» نام برده اند. دیگران صحبت از «کردهای ترکی الاصل» می کنند یا کردها را ترکهای می شمارند که

نشان دهند. بدین سان نخستین لفظ کلام انسانی از ترکیب ساده ترین حروف با صدا و بی صدا به وجود آمد و آن کلمه *ag* بود که در ترکی باستان به معنی نور و سفید بوده است. بر اساس همین نخستین لفظ هم کلام انسانی بسط و توسعه یافت و زبانهای گونه گون دنیا به وجود آمد. نخستین کسانی که کلمه *ag* را ادا کردند، ترکهای آسیای مرکزی بودند. این ترکها سپس در آسیا و اروپا و آمریکا پراکنده شدند و زبان خود را نیز به اطراف و اکناف جهان بردند. بنابراین ترکی مادر تمام زبانهای دنیا است. زبان اولیه (زبان مادر) زبانهای هند و اروپائی هم، که دانشمندان در جستجوی آنند و آنرا نیافته اند، همانا زبان ترکی است. (۱۲)

دانشمندان ترک «تئوری خورشیدی» را در مجامع علمی بین المللی نیز مطرح ساختند، اما در قبولاندن آن به زبان شناسان خارجی توفیقی حاصل نکردند.

از گزارش کمیسیون ویژه «تئوری خورشیدی زبان» چنین بر می آید که در نظر بود از این تئوری نه فقط در حل مسائل صرفاً زبانی، بلکه در زمینه های انسان شناسی، باستان شناسی، تاریخی و غیره نیز استفاده شود (۱۳). یکی از موارد استفاده از «تئوری خورشیدی زبان»، حل مسئله «واژه های غیر ترکی معمول در زبان ترکی بود (۱۴). توضیح اینکه با همه کوششی که دانشمندان ترک به کار بستند موفق نشدند زبان ترکی خالصی عاری از واژه های عربی و فارسی و غیره به وجود آورند. این موضوع غرور ناسیونالیستهای ترک را جریحه دار می ساخت. اینک دانشمندان ترک با اعلام اینکه همه زبانها از ترکی اشتقاق یافته اند. می توانستند نتیجه بگیرند که تمام واژه های وام گرفته در زبان ترکی نیز ریشه ترکی دارند و لذا ایرادی در به کار بردن آنها نیست.

برخی می گویند که به وجود آوردن «تئوری خورشیدی زبان» و «نز تاریخی ترک» در سالهای تأسیس و شکل گیری ترکیه جدید ضرورت داشته تا اعتماد به نفس ملت ترک را بالا برد. به هر حال باید گفت که این تئوریه ها و تزا تنها در سالهای دهه ۱۹۳۰ به کار گرفته نشده اند و دانشمندان ترک از آن پس نیز در صورت لزوم به آن توسل جسته اند.

مثلاً *سالیسیک*، مورخ ترک، در سال ۱۹۶۸ می گوید که ترکها در سال ۲۴۸۰ قبل از میلاد به سواحل اژه آمده تمدن بزرگی برپا داشتند و نامداران آن تمدن از جمله هرودوت، بقراط، فیثاغورث و هومر ترک هستند. (۱۵). این نظریه از سوی تورگوت اوزال رئیس جمهور و نخست وزیر اسبق ترکیه در وقت مقتضی مورد استفاده قرار گرفت. وی که خواهان الحاق کشورش به

تأیید حکم عاملان قتل «جانیک»

گروه حوادث: دو مرد جوان که پس از اغفال یک مرد ارمنی خودرواش را سرقت کرده و وی را به قتل رسانده بودند، با تأیید حکم از سوی دیوان عالی کشور، به پرداخت دیه و تحمل حبس و شلاق محکوم شدند.

به گزارش خبرنگار ما، چندی قبل دادگاه جنایی پس از برگزاری چندین جلسه محاکمه «مهدی - ب» و «سعید - ز» را به اتهام قتل مرد ارمنی، به پرداخت دیه یک مرد مسیحی و تحمل ۲۳ سال حبس و ۷۴ ضربه شلاق محکوم کرد که حکم صادره پس از بررسی های لازم، از سوی دیوان عالی کشور تأیید شد.

این گزارش حاکی است، «مهدی» و «سعید» دی ماه سال گذشته پس از کرایه خودرویی، از راننده ارمنی خواستند آنها را به جاده لشکرک ببرد ولی در بین راه این دو مرد جوان راننده خودرو را که «ژانیک» نام داشت، به قتل رساندند و جسدش را در بیابان های اطراف رها کردند که با گذشت یک هفته کارآگاهان دایره ۱۱ اداره آگاهی موفق شدند قاتلان فراری را شناسایی و دستگیر کنند.

این دو متهم در هنگام جنایت در خدمت سربازی به سر می بردند، پس از حضور در دادگاه به قتل عمد مرد ارمنی با ضربات چکش و خفه کردن وی اعتراف و انگیزه خود را به دست آوردن مقداری پول اعلام کردند.

روزنامه انتخاب ۷۹/۸/۲۳

یکسال پیش مردی به نام «جانیک بیگیان» که از برای روزی مسافرکنشی می کرد توسط دو «مسافر» به قتلگاه برده شد.

دادگاه برای قاتلین رای به ده سال حبس و دیه کامله یک مرد مسیحی داد. اولیاء دم مقتول ضمن اعتراض به رای دادگاه به دیوانعالی کشور شکایت بردند که دیوانعالی کشور نیز پس از تشکیل هیئت شعبه اعلام نمود: «ایراد و اشکالی اساسی بر دادنامه تجدیدنظر خواسته وارد نمی باشد».

حکم شعبه ۱۶۰۱ دادگاه جنایی

عاملان قتل مرحوم جانیک بیگیان که در بازجویی های بعمل آمده به قتل عمد «جانیک» و سرقت خودرواش اعتراف کرده بودند از سوی شعبه ۱۶۰۱ دادگاه جنایی به ده سال حبس تعزیری و دیه کامل یک فرد مسیحی محکوم شدند.

در رای قاضی حسینی کوه کمره ای در مورد قاتلین جانیک بیگیان آمده است: «در خصوص اتهام آقایان مهدی باقری فرزند ا. و سعید زابلی فرزند ر. دایر بر مشارکت در دو فقره سرقت مسلحانه توام با آزار و اذیت و مشارکت در یک فقره قتل مرحوم جانیک خلاصه جریان از این قرار است. - «چند روز پس از آنکه قاتلین موفق به کشتن شخصی به نام اروج - ا. نمی شوند. اقدام به کرایه گرفتن مرحوم جانیک راننده دیگر پیکان با کشاندن وی به محل قبلی اقدام به کشتن جانیک می کنند و بعد از قتل جسد وی را در کنار جاده می اندازد... ماشین را تحویل م. د. می دهند که بعداً به فروش برساند مامورین به اتومبیل مظنون می شوند و...»

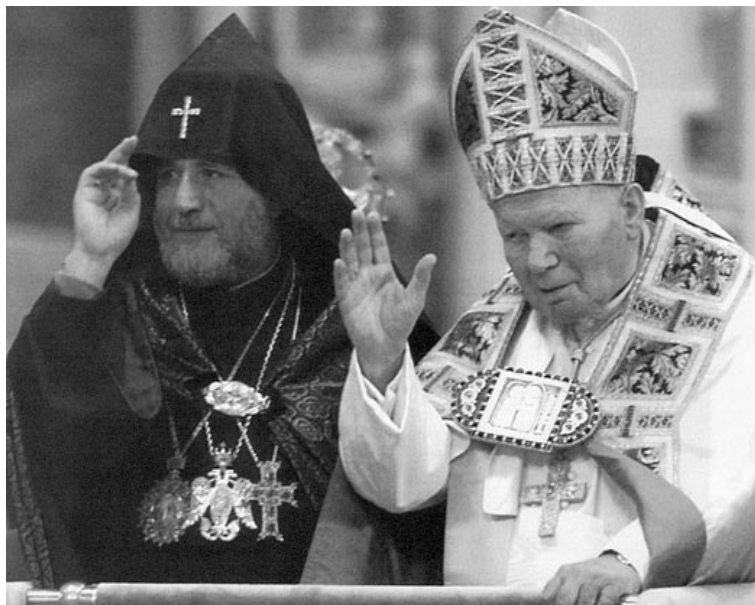
بعد از دستگیری قاتلین به جرائم خود اعتراف می کنند و اتهامات محرز و مسلم می گردد. و بر اساس آن قاضی «کوه کمره ای» چنین حکم صادر می کند: «در مورد اتهام متهمان نسبت به اروج - ا. که سرقت وجوه نقدی توام با آزار و اذیت و شروع به قتل که انداختن بند کفش به گردن و غیره فلذا در مورد سرقت مقرون به آزار مستنداً به ماده ۵۲ هر کدام از متهمان را به تحمل ده سال حبس تعزیری و ۷۴ ضربه شلاق تعزیری محکوم می شوند و در خصوص شروع به قتل مستنداً به ماده ۶۱۳ قانون مجازات اسلامی هر کدام از متهمان را به تحمل سه سال حبس تعزیری محکوم می شوند.»

در مورد قتل مرحوم جانیک «توجهاً به گواهی پزشکی قانونی و با توجه به اظهارات هر دو متهم که با هم مورد ایراد ضرب قرار داده اند و هر دو مشترکاً دست و پای و دهان مقتول را بسته اند و به قتل رسانده اند علیهذا با احراز اینکه هر دو متهم مشترکاً دخالت در قتل دارند با در نظر گرفتن اینکه مقتول از اقلیت های مذهبی می باشد کلیمی (مسیحی - آراکس) می باشد با ملاحظه مفهوم مخالف ماده ۲۰۷ قانون مجازات اسلامی هر دو متهم با بالشارکه محکوم به پرداخت دیه کامله یک فرد مسیحی می شوند و در مورد اقدام متهمان به قتل عمدی با ملاحظه ماده ۶۱۲ قانون مجازات اسلامی هر کسی مرتکب قتل عمد شود و شاکی نداشته یا شاکی داشته ولی از قصاص گذشت کرده باشد و یا بهر علت قصاص نشود این بند سوم به هر علت قصاص نشود شامل ما نحن فیه می باشد فلذا مستنداً به ماده ۶۱۲ فوق الذکر هر کدام از متهمان به تحمل ده سال حبس تعزیری محکوم می شوند. فلذا جمعاً محکومیت هر کدام از متهمان علاوه بر دیه فوق الذکر به ۲۳ سال (بیست و سه سال) حبس تعزیری با احتساب ایام بازداشتی و هفتاد و چهار ضربه شلاق می باشد.»

زیر نویس

- ۱- یرمه یف دی. پیدایش ترکان. ایروان ۱۹۷۵ (به زبان ارمنی، ترجمه از روسی)، ص ۳۹
- ۲- هیتی ها در هزاره دوم پیش از میلاد در سرزمین کنونی ترکیه می زیستند. در خصوص ارتباط هیتی ها و ترکها لازم است توضیحی داده شود. حدود سه هزار سال پیش عمر هیتی ها به عنوان یک قوم به سر آمد و آنان در دیگر اقوام ساکن آسیای صغیر مستحیل گشتند و یا با آنها آمیزش یافته اقوام و تیره های جدیدی به وجود آوردند. بدین سان هیتی ها از نظر نژادی از بین نرفته، بلکه در خلقتهای جوانتر منطقه بقا یافتند. آنگاه بخشی از این خلقتها هم به نوبه خود با قبائل ترک (که حدود دو هزار سال پس از عصر هیتی ها به آسیای صغیر آمده بودند) در آمیختند و خلق ترک زبان ترکیه را به وجود آوردند. با توجه به اینکه در این امتزاج نژادی شمار ترکان زرد پوست تازه وارد خیلی کمتر از شمار غیر ترکهای سفید پوست بومی آسیای صغیر بود، می توان گفت ترکهای ترکیه از نظر نژادی تا حد زیادی اعقاب بومیان آسیای صغیر (و از جمله هیتی ها) می باشند. اما آنچه دانشمندان ترک می گفتند این بود که هیتی ها خود از «ترکهای باستانی» هستند و لذا آنها را «ترکهای هیتی» (Eti turkler) نام نهادند.
- ۳- ضیاء گوک آلپ، ناسیونالیسم ترک و تمدن باختر، ترجمه فریدون بازرگان، تهران، انتشارات موسسه فرهنگی منطقه ای، ۱۳۵۱، ص ۱۰۹-۱۰۸
- ۴- ادیک سهرابیان، روسیه شوروی و روابط ارمنستان ترکیه (۱۹۲۲-۱۹۲۰)، انتشارات دانشگاه ایروان (به زبان ارمنی)، ایروان، ۱۹۷۹، ص ۳۱۳
- ۵- «افشاگرهای تازه و تکان دهنده پروفیسور واهگان داداریان»، آلیک، ۱۳۶۶/۲/۳، ص ۱۱
- ۶- م. زلالیان، تشریح مسائل تاریخ قرون وسطای ارمنستان در تاریخ نویسی معاصر ترک، ایروان، ۱۹۷۰، (زبان روسی با خلاصه انگلیسی)، ص ۱۱۰
- 7- SPEROS VRYONIS, jr, *The Turkish State and History*,. Institut for Balkan Studis, Thessaloniki, 1991, p. 72
- ۸- زلالیان، ص ۱۱۱
- ۹- یرمه یف، ص ۳۷
- ۱۰- زلالیان، ص ۱۲۱
- ۱۱- اولوغ ایگدمیر و شش نویسنده دیگر، آتانورک، ترجمه دکتر حمید نطقی، انتشارات موسسه فرهنگی منطقه ای، تهران، ۱۳۴۸، ص ۱۶۵
- 12- Vryonis, p.80-82
- 13- Ibid., p. 86
- 14- Ibid., p. 87
- 15- Ibid., p. 77
- 16- Ibid., p.20, 23
- ۱۷- زلالیان، ص ۱۲۵-۱۲۱.
- 18- "Her bakimdan turk olan kurtler"
- ۱۹- گالستیان، «انعکاس مسئله کرد در مطبوعات معاصر ترک» از تحقیقات منتشره در مجموعه کرد شناسی (جلد هفتم از سری انتشارات کشورها و خلقتهای خاور نزدیک و میانه)، ایروان ۱۹۷۵ (به زبان ارمنی)، ص ۲۸۵.
- ۲۰- یرمه یف، ص ۵۰.

در پی محکومیت قتل عام جراند ترکیه رهبر کاتولیکهای جهان را به بادناسزا گرفتند

جائلیق گارگین دوم (چپ) و پاپ ژان پل دوم

می داند. روزنامه «حریت» نیز با عنوان «پاپ نیز حامی قتل عام فرضی شد» به این خبر پرداخته است.

روزنامه «صبح» ضمن درج مطلبی با عنوان «پاپ نیز قربانی بازی ارامنه شد» می نویسد: عجیب می نماید که بگوئیم تمامی جنگها بدلیل وقایع ۱۹۱۵ شروع شده اند.

اما روزنامه «تورکیه» در شماره ۱۲ نوامبر (۲۲ آبان) خود پاپ را نامتعادل خوانده، ایشان را مورد هتاک قرار می دهد. این روزنامه با عنوان «واتیکان چه هدفی را دنبال می کند» می نویسد: «تمام جملات پاپ دروغ است. آنچه او می گوید تراوشات فکری آدم معلولی است که به کمک پنج نفر به سختی قدم بر می دارد.» «صبح الدین ائونکیبار» نویسنده این مقاله در ادامه می افزاید: البته نمی توان قبول کرد که تمامی این جملات تراوشات مغزی یک آدم معلول باشد چرا که متن این تفاهم نامه توسط افراد دیگری نوشته شده و پاپ صرفاً آنرا خوانده است. لذا باید گفت این دیدگاه دنیای مسیحیت است. به کلامی دیگر سرچشمه این مضخرفات کلیسا است.»

نویسنده مقاله معتقد است که این برخورد اتفاقی نیست بلکه حرکتی است جدید از طرف صلیبیون علیه ترکیه. وی می افزاید پس از ۲۵ سال مزاحمتهای آسالا (ارتش سری ارمنی برای آزادی ارمنستان-آراکس) و پ ک (حزب کارگران کردستان-ترکیه-آ)، اینک نوبت به تاریخ متعفن قتل عام ارامنه رسیده است. «ائونکیبار» نتیجه گیری می کند که: هدف تمامی حرکات، حیات بخشیدن مجدد به عهدنامه «سور» است. آنچه که غرب در گذشته موفق به اجرای آن نشد.

«ائونکیبار» در پایان مقاله خود می نویسد: آنچه غیر قابل درک است اینکه چرا غرب درست زمانی که می خواهد ترکیه را در آغوش خود گیرد علیه آن دست به چنین اعمالی می زند؟ مگر نه آنکه ترکیه باید بزودی لباس غربی را به تن کند؟ اگر ارزشهای غربی پایدار هستند، پس چرا علیه ترکیه جنگ صلیبی به راه می اندازند.

حضور جائلیق گارگین دوم رهبر کلیسای ارمنی در واتیکان و استقبال رسمی و گرم پاپ ژان پل دوم رهبر کلیسای کاتولیک از ایشان و امضای تفاهم نامه مشترک میان رهبران دو کلیسا از سوی خبرگزاریها در سطحی وسیع انعکاس یافت. در این بین مطبوعات ترکیه صرفاً به ارائه گزارشی کوتاه اکتفاء کردند. که دلیل این امر آوردن جمله ای در محکومیت قتل عام ارامنه در سال ۱۹۱۵ توسط ترکیه عثمانی در تفاهم نامه امضاء شده میان رهبران دو کلیسا بود.

روزنامه «ملیت» در شماره ۱۲ نوامبر (۲۲ آبان) خود تحت عنوان «پاپ نیز افکار صلیبیون را دارد» می نویسد: «پاپ هشتاد ساله نمی داند چه می گوید. این روزنامه چنان تداعی می کند که پاپ جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۴ را پیامد وقایع ۱۹۱۵

شاعر و مترجم ایرانی جایزه معتبر ارمنی را ربود

مترجم و پژوهشگر معاصر تعلق گرفته است. جایزه فرهنگی «گارپیس پاپازیان» را پیش از این تعدادی از شخصیت های برجسته فرهنگی و رجال اجتماعی آلمانی، ایتالیائی، انگلیسی، اتریشی، سوری، فرانسوی، مجاری و بلژیکی به خود اختصاص داده بودند. جایزه «گارپیس پاپازیان» که توسط یک بازرگان ارمنی تبار اتریشی پایه گذاری شده است هر سال با نظارت و همکاری «انجمن کل خیریه ارامنه» طی مراسم با شکوهی به برندگان اهداء می شود.

نوری زاده تا کنون بیش از ده کتاب تألیف و تدوین و ترجمه کرده است که برخی از آن ها، مانند کتاب «صد سال شعر ارمنی» در نوع خود بی نظیر و ستودنی است. آخرین کار او یک مجموعه داستان با عنوان «باغ سیب، باران و چند داستان دیگر» است که در برگزیده بیست داستان بلند و کوتاه از پانزده نویسنده صاحب نام ارمنی است که به همت نشر چشمه انتشار یافته است.

احمد نوری زاده شاعر، مترجم، پژوهشگر و از چهره های فعال در ارمنی شناسی فارسی جایزه فرهنگی و معتبر جهانی ارمنی «گارپیس پاپازیان» را در سال ۲۰۰۰ میلادی به خود اختصاص داد.

جایزه فرهنگی «گارپیس پاپازیان» که یک جایزه معتبر ارمنی است در سال ۱۹۸۸ میلادی پایه گذاری شده است و هر سال به یک شخصیت فرهنگی - اجتماعی غیر ارمنی که در زمینه شناساندن و اعتلای فرهنگ ارمنی فعالیت های دامنه داری انجام داده باشد تعلق می گیرد. این جایزه در سال ۲۰۰۰ میلادی به پاس ۳۰ سال تلاش پیگیر و دامنه دار در زمینه شناساندن فرهنگ و ادبیات ارمنی به احمد نوری زاده شاعر،

باغ سیب، باران
و چند داستان دیگر
احمد نوری زاده

به کار گرفته نشود. با در نظر گرفتن این سخنان دو طرفه، می توان چنین نتیجه گیری کرد، که «طلعت» دستور ادامه قتل عام ارامنه را می داد.

- آیا وقتی حکومت ترکیه بررسی این موضوع را بر عهده تاریخدانان می گذارد، صادقانه با این مسئله برخورد می کند؟

- این فقط نشاندهنده افکاری مثبت است. ولی در عین حال به مورخان اجازه فعالیت در این جهت داده نمی شود. در ماه مارس (اسفند) گذشته در شهر شیکاگو تاریخدانان ترک و ارمنی توانستند در این باره به توافقهایی برسند. دلیل موفقیتهای ما، آن بود، که ما مذاکره نمی کردیم و نمایندگان

خلیل برکتاو:

قفل زبانها را باید گشود

ذیلاً به طور مختصر مصاحبه مورخ ترک پروفیسور «خلیل برکتاو» استاد دانشگاه «سابانچی» استانبول با هفته نامه فرانسوی «اکسپرس» را جهت آشنایی خوانندگان با نقطه نظرات طیف کوچکی از روشنفکران ترک ارائه می کنیم. در این مصاحبه «سابانچی» نظر خود را درباره قتل عام ۱۹۱۵ ارائه داده و خواهان گفتن حقایق درباره قتل عام ارامنه می گردد. البته با این وجود وی از به کار بردن کلمه قتل عام پرهیز می کند.

- چرا این موقعیت حساس را برای گفتگو انتخاب کرده اید؟

- فکر می کنم ما مجبوریم خود را به نحوی از فشار فجایع سال ۱۹۱۵ رها سازیم. من حرفی زدم تا قفل زبانها باز شود. فکر می کنم وضعیت تغییر خواهد کرد. در دهه های گذشته ملت ترکیه را به انحاء مختلف به خواب برده اند. ولی وجود هزاران سند و مدرک، گزارشهای دیپلماتها، دست نوشته های اشخاص، عکسها و شواهدی که توسط نمایندگان کلیساهای مسیحی به غرب رسیده است همه و همه نشان دهنده این واقعیت تلخ هستند. و من خودم با دیدن بعضی از این عکسها به گریه افتاده ام. جوانان ترکیه در محیطی بسته بزرگ می شوند. بعدها برای برخی از آنان در خارج از کشور حقایق افشاء می شود. افشای این واقعیتها در دانشگاه «بی یلی» برای من بسیار تکانهنده بود. ما درباره مرگ حداقل ششصد هزار نفر در طول ده ماه صحبت می کنیم. اگر ما نژاد پرست نیستیم باید عمیقاً این رعب ایجاد شده را احساس کنیم.

- آیا شما تاکید دارید که ترکهای جوان دست به قتل عام زده اند؟

- واژه «نژاد کشی» از لحاظ حقوقی يك مرزبندی خاص است. اما من يك مورخ هستم و سعی دارم عمق فجایع سالهای ۱۹۱۵ تا سقوط امپراتوری عثمانی را درک کنم.

- به نظر شما جمهوری ترکیه باید به خاطر وقایع پیش آمده عذرخواهی کند؟

- جنبش ترکهای جوان در سال ۱۹۲۳ با اعلام جمهوریت ترکیه به پایان رسید. و اگر بنیانگذار آن «مصطفی کمال» موفقیتهایی را کسب کرد دلیل عمده آن این بود که وی خود را در سالهای جنگ چون یک قهرمان نشان داده بود و هیچ ارتباطی با مساله ارامنه نداشت. شکست شونوینسم ترکهای جوان و نیز غرب گرایی کمال باعث پیروزی جمهوری گردید. با در نظر گرفتن همه این مسائل، تصور می کنم که جمهوری کنونی نباید در موضع عذرخواهی قرار گیرد.

- شما اصرار دارید که قتل عام ارامنه توسط يك سازمان سری وابسته به حزب «اتحاد و ترقی» انجام گرفته است. آیا مدارکی دال بر فرامین این کمیته وجود دارد؟

- حقیقتی است آشکار که فرامین داده شده به يك انجمن سری نمی توانست کتبی باشد. با این حال

غفرت گرسنگی و مرگ، در کمین غنچه حیات این دخترک معصوم نشسته است. ارمنستان غربی سال ۱۹۱۵

کشورهای خود نبودیم.

- فکر می کنید، روزی فرا برسد که موانع موجود در ترکیه از سر راه مساله ارامنه برداشته شود؟

- اگر در اجتماعی آزاد زندگی کنیم، به این خواسته خواهیم رسید و فقط با این شرط می توانیم وقایع هولناک ۱۹۱۵ را پذیرا باشیم. ما باید از لحاظ معنوی رشد کنیم، چرا، که هیچگونه امکانی برای اثبات راه حل پیشنهادی خود به جهان نداریم. □

نشانه های بسیاری دال بر وجود چنین دستوراتی هست. در صفحه ۶۹ کتاب «ارمنی ها در مستندات عثمانی ها» چاپ اداره آرشیوهای ملی نخست وزیری، تلگرافی از وزیر کشور وقت «طلعت پاشا» به استاندار «دیاریکر» وجود دارد. در این تلگراف «طلعت» گفته است، که: خودش اطلاع یافته که تمامی مسیحیان منطقه «ماردین» قتل عام شده اند. او می خواهد که موارد امنیتی را که در خصوص ارمنی ها وجود دارد، در مورد دیگر جوامع مسیحی

عکس العمل جراث

حالا هم توطئه گران داخلی

روزنامه «حریت» در عکس العمل به این مصاحبه در یکی از شماره های اخیر خود ضمن ناسزا گویی به «خلیل برکتاو» نوشت: «این اتهامات توسط «شوکرو الکداق» دیپلمات کشورمان تکذیب گردید. وی طی تماس با ارباب جراث و شبکه های تلویزیونی و خبری کشور ادعاهای این استاد دانشگاه را بی پایه و اساس دانست. اما متأسفانه این به اصطلاح استاد دانشگاه هیچ سخنی نگفت». این روزنامه در ادامه می نویسد: «این چگونه دانشمندی است که برای اثبات گفته های خود مدرکی در دست ندارد. باید گفت هیچ کشوری به اندازه ترکیه از سوی خائنان داخلی آسیب ندیده است».

«حریت» در پایان خطاب به مسئولین مربوطه می نویسد: «این استاد را هر چه زودتر از دانشگاه اخراج نمائید تا افکار جوانان ترک را بیش از این مسموم نسازد».

سوی ترکیه در مورد وضع قانون صدور روایید برای اتباع ارمنستان صادر نشده است.

اعلام تشکر

به نوشته روزنامه «حریت» چاپ ترکیه، اجویت نخست وزیر آن کشور از بیل کلینتون برای راکد گذاردن لایحه قتل عام آرامنه تشکر کرد. وی در کنفرانس مطبوعاتی که به همین مناسبت در کاخ نخست وزیری برگزار شد، گفت: بیل کلینتون ریاست جمهوری محترم آمریکا نقش تعیین کننده ای در ناکامی لایحه پذیرش قتل عام آرامنه داشته و از ابتدای امر مخالفت شدید خود را

در مورد این لایحه اعلام کرده بود. به گفته اجویت در ناکامی این لایحه همچنین وزیر دفاع آمریکا، فرمانده ستاد، وزرای سابق و همچنین باتوی الکین سفیر ترکیه در آمریکا نقش عمده ای داشته اند.

اجویت در مورد روابط ترکیه با ارمنستان گفت: سیاست ما در مقابل ارمنستان تغییر اساسی نکرده است. برای تغییر در مناسبات با ارمنستان دو پیش شرط وجود دارد. شرط اول آنکه ارمنستان از سوءاستفاده های تاریخی دست بردارد و دوم آنکه با آذربایجان به مصالحه برسد. در این صورت منافع زیادی نصیب ارمنستان خواهد شد. اجویت همچنین تأکید کرد که ترکیه همچون دریچه ای است که ارمنستان را با دنیای خارج مرتبط می سازد. وی در خاتمه افزود، بدانید که در تاریخ ترکیه هیچ قتل عامی صورت نگرفته است.

ادامه مذاکرات

به گزارش خبرگزاری «بیلیک دنیاسی» آذربایجان، حیدر علی اف طی نطقی در شهرک «لوکباتان» گفت: نیروهای مسلح ارمنستان در ابتدا قره باغ کوهستانی را به اشغال در آورده و مدتی بعد مناطق همجوار آنرا که متعلق به ماست تصرف کردند. به دلیل ادامه اشغال این سرزمینها، متأسفانه یافتن راه حلی صلح آمیز برای این مناقشه بسیار دشوار می باشد. اما ما مصر هستیم تا راه حلی صلح آمیز برای آن پیدا نماییم. البته ما نمی توانیم اکثر شروط آنان را قبول نماییم. من بارها اعلام کرده ام همانگونه که طرف ارمنی باید گذشت کند ما نیز باید گذشت متقابل داشته باشیم. این مذاکرات هنوز ادامه دارد. من بارها شنیده ام بعضیها می گویند که کشور باید ارتش ملی داشته باشد. باید بگویم که آری. آذربایجان دارای ارتش قوی است، اما ما نمی خواهیم به راه حل نظامی متوسل شویم.

همکاری علمی

در خلال دیدار پروفسور جواد رحمتی رئیس اداره فنی استانداری آذربایجان شرقی با پروفسور سرگی بالاسانیان که در محل کمیته ملی مقابله با عواقب زمین لرزه جمهوری ارمنستان صورت گرفت، طرفین در خصوص این بلا طبیعی ویرانگر و راه های مقابله با آن به بحث و گفتگو نشستند. در این دیدار که اواخر نوامبر (اوایل آذر) در ایروان برگزار گردید. دو دانشمند با اشاره به خطرات مشابهی که زمین لرزه دو کشور را تهدید می کند. همکاریهای علمی و تحقیقاتی میان مراکز علمی و تبادل تجربیات متخصصین دو کشور را امری غیر قابل اجتناب دانستند. در پایان مذاکرات، طرفین در خصوص برگزاری سمیناری در شهر تبریز و تبادل تجربیات علمی و نیز سرمایه گذاری در امور تحقیقاتی زمین لرزه و ارتقای سطح آگاهی عمومی توافقتنامه ای را به امضاء رساندند.

نخجوان - ترکیه

به نوشته روزنامه «تورکیه» در جریان سفر مسعود ایلماز معاون نخست وزیر ترکیه به نخجوان مسئولین این جمهوری خودمختار خطاب به مقامات ترک پیشنهاد جالبی مطرح کرده اند. در دیدار ایلماز با هیئت رئیسه مجلس نخجوان، طرف آذربایجانی پیشنهاد کرد که از این پس مرزداران دو کشور از شهروندان یکدیگر گذرنامه درخواست نکرده و تنها به کنترل اوراق شناسائی اکتفا نمایند.

«لوییس فراخان» رهبر مسلمانان آمریکا از آرامنه حمایت کرد

لوییس فراخان رهبر مسلمانان آمریکا قتل عام ۱۹۱۵ ارمنیان توسط ترکیه را محکوم کرد. این رهبر سیاسی در خلال برگزاری راهپیمایی بزرگ «یک میلیون خانواده» در واشنگتن که خود آن را ترتیب داده بود اعلام کرد که از حرکت اشخاصی که در کنگره آمریکا مساله شناسائی نژاد کشی آرامنه را مطرح کرده اند حمایت خواهد کرد»
به نوشته روزنامه «صبح» چاپ ترکیه در راهپیمایی مذکور هزاران خانواده شرکت داشته اند.

ما مخالفیم

ولایت قلی اف وزیر امور خارجه جمهوری آذربایجان طی مصاحبه ای در ۱۷ اکتبر (۲۶ آبان) گفت: باید در مورد وضعیت قره باغ کوهستانی گفتگو و به نحوی این مشکل حل شود. به گفته وی روسای جمهور ارمنستان و آذربایجان مذاکراتی پی گیر در این رابطه دارند.

وی در پاسخ به سوآلی درخصوص احتمال شناسائی قتل عام ۱۹۱۵ آرامنه درکنگره آمریکا گفت: لزومی به کنکاش تاریخ نمی بیند، چه این مسائل بیشتر به تاریخ دانان مرتبط است تا سیاستمداران. وی می افزاید: آینده ارمنستان تا حد زیادی به روابط امروز

آن با همسایگان بر می گردد. و ما موافق مطرح شدن این طرح در کنگره آمریکا نیستیم چرا که ایالات متحده عضو هیئت رئیسه گروه مینسک می باشد که سعی در حل مناقشه قره باغ دارد و اگر در این مورد از ارمنستان حمایت کند تأثیر آن در حل مناقشه قره باغ نیز چشمگیر خواهد بود.

قانون جدید

از ۱۵ اکتبر سالجاری قانون صدور روایید برای اتباع ارمنستان که به ترکیه مسافرت می کنند وضع شد. اتباع ارمنستان جهت دریافت روایید ترجیحاً به سفارت ترکیه در مسکو رجوع می کنند، زیرا دریافت ویزا از تفلیس را امری دشوارتر می دانند.

قبلاً اتباع ارمنستان به هنگام ورود به ترکیه مجوز ورود دریافت میکردند. به اعتقاد تجار ارمنی وضع قانون صدور روایید هیچگونه تأثیر منفی بر مناسبات تجاری ارمنستان و ترکیه نداشته

و تجار با توجه به اعتماد متقابل کالاهای خود را بدون ضمانتنامه مالی و یا دریافت سپرده برای یکدیگر ارسال می دارند.

به استناد شواهد غیر رسمی، تبادل کالا بین ترکیه و ارمنستان سالانه رقمی بالغ بر ۲۰۰ میلیون دلار را تشکیل می دهد که از ارمنستان عمدتاً مواد اولیه، چرم خام و لوازم الکتریکی به ترکیه صادر و در مقابل انواع خوراکی، شیرینی، آب میوه و البسه و چرم به ارمنستان وارد می شود که دو مورد آخر بیشتر توسط مسافرین و تاجرین خرده پا انجام می پذیرد. طبق اظهارات تجار ارمنی، از این تبادلات بیشترین منافع نصیب تجار مناطق شرقی ترکیه می شود که به دلیل نبود راههای ارتباطی به نوعی در محاصره اقتصادی قرار دارند. طبق آمار وزارت دارایی ارمنستان در سه ماه آخر سالجاری کل صادرات به ترکیه ۱۸۵/۹ میلیون درام بوده است که از این مقدار مبلغ ۱۷۴/۶ میلیون درام توسط شرکتهای مختلف و مبلغ ۱۱/۳ میلیون درام توسط مسافرین و تاجرین خرده پا صورت پذیرفته است. در همین فاصله زمانی واردات از ترکیه رقمی معادل ۶ میلیارد و ۶۱۴ میلیون و ۸۰۶ درام بوده است. به گفته سخنگوی وزارت امور خارجه ارمنستان هنوز اعلامیه ای رسمی از

آذربایجان - فرانسه

جنبش مقاومت ملی آذربایجان خواستار بررسی مجدد لایحه به رسمیت شناختن نژاد کشتی ارامنه در سنای فرانسه شد. در اطلاعیه جنبش مذکور آمده است: این تصمیم سنای فرانسه امکانات وسیعی برای ارامنه فراهم می آورد تا با ادامه سیاست «کثیف و ضد ترک» خود بسوی ایجاد «ارمنستان بزرگ» گام بردارند. هدفی که ارامنه با توسل به هر وسیله ای خواهان دستیابی به آن می باشند و یکی از نمونه های آن ادعاهای ارضی ارامنه نسبت به کشورهای همسایه بخصوص آذربایجان می باشد.

رهبری جنبش مقاومت ملی آذربایجان با اظهار ناپاوری در مورد تأثیر فعالان ارمنی بر مجلس سنای فرانسه اعلام کرد که پذیرش چنین لایحه ای بی احترامی نسبت به ملت ترک تلقی می گردد.

پارلمان ایران طرح «قتل عام ارمنیان در ترکیه» را بررسی می کند.

به نوشته روزنامه «انتخاب» مورخ ۹ آذر (۲۹ نوامبر) قرار است مجلس شورای اسلامی ایران طرح «قتل عام ارمنیان در ترکیه» را بررسی کند. این روزنامه به نقل از نمایندگان ارمنیان در مجلس نوشت: ایشان در حال تهیه طرحی هستند که در صورت تصویب، قتل عام ۲۴ آوریل ارامنه در ترکیه از سوی دولت جمهوری اسلامی ایران به عنوان نژاد کشتی به رسمیت شناخته خواهد شد.

داویدیان نماینده ارامنه در خصوص میزان موفقیت این طرح در مجلس شورای اسلامی گفته است: به نظر من در این دوره از مجلس احتمال تصویب چنین طرحی بسیار زیاد است و ما امیدواریم که با همراهی دیگر نمایندگان اقدام دولت ترکیه را محکوم کنیم.

در صورت تصویب این طرح در مجلس شورای اسلامی، ایران اولین کشور مسلمانی خواهد بود که قتل عام ارمنیان را به رسمیت خواهد شناخت. چند سال پیش پارلمان لبنان نیز رأی به محکومیت این نژاد کشتی داده بود.

گسترش روابط

هفتمین نمایشگاه کالاهای صادراتی ایران در تاریخ ۱۷ نوامبر (۲۷ آبان) در ایروان پایتخت ارمنستان برگزار شد.

به گفته طباطبائی مسئول امور اقتصادی در سفارت ایران، در خلال این نمایشگاه موافقتنامه ای میان یک کارخانه خودروسازی ایرانی و طرف ارمنی به امضاء رسید، که طبق آن خودروهای تولیدی این کارخانه در ارمنستان مونتاژ و از آنجا به کشورهای دیگر صادر خواهد شد.

به گفته این مقام سفارت، پیش بینی می شود که دو کشور با سرمایه گذارهای مشترک و استفاده از امکانات و کارخانه های تعطیل شده جمهوری ارمنستان همکاریهای خود در عرصه تولید غذایی را نیز آغاز کنند. همچنین توافق گردید تا هر چه زودتر بازار مرزی دو کشور راه اندازی گردد. به گفته آقای طباطبائی بزودی، کارخانه تولید لباسشویی «پاکسان» نمایندگی خود در ارمنستان را افتتاح خواهد کرد. شرکت دارویی «آرمن پارس» نیز که تولید کننده ۱۲ نوع مواد بهداشتی و دارویی است فعالیت آزمایشی خود را در ارمنستان آغاز کرده است.

آقای طباطبائی در بخش دیگری از سخنان خود در خصوص حجم مبادلات کالا میان دو کشور گفت: حجم مبادلات تجاری میان دو کشور حدود ۲۰۰ میلیون دلار می باشد که از این مبلغ ۱۲۰ میلیون دلار به ایران و ۷۰ میلیون دلار به ارمنستان تعلق دارد. به گفته طباطبائی با اتمام ساخت تونل «کاجاران» در ارمنستان نه تنها حجم مبادلات تجاری و حمل کالا میان دو کشور افزوده خواهد شد بلکه تعداد کامیون های ترانزیتی حامل کالا از این کشور نیز افزایش چشمگیری خواهد یافت.

عدم تمایل

به گزارش خبرگزاری مدیا ماکس، حیدر علی اف پس از یک دیدار یک ساعت و ۲۰ دقیقه ای با روبرت کوچاریان رئیس جمهور ارمنستان گفت: «ارمنستان

کمیته تحقیق!؟

بعد از شناسائی قتل عام ارمنیان در سنای فرانسه و مجلس ملی ایتالیا و پیش شرط قرار دادن شناسائی آن از سوی ترکیه برای عضویت آن کشور در شورای اروپا، روزنامه «حریت» چاپ ترکیه در خبری نوشت: «با تصمیم مجلس ملی کمیته ای علمی متشکل از هفت متخصص برای بررسی موضوع قتل عام ارمنیان و نیز بررسی اسناد مربوط به آن تشکیل گردید. این کمیته علمی قرار است برای بررسی موضوع به ارمنستان سفر کرده و از دولت آن کشور بخواهد تا همه اسنادی را که آنان با استناد به آن بر وقوع قتل عام اصرار می ورزند برای بررسی و تحقیق به این کمیته ارائه نماید.»

اقدامات افشاگرانه (۱؟)

روزنامه «آگشام» چاپ ترکیه در خبری نوشت: دولت برای مقابله با فعالیت های ضد ترکیه ای ارمنیان یک سری اقدامات افشاگرانه برنامه ریزی کرده است. از جمله این اقدامات برپائی سمینارهایی علمی است که نشان دهد هیچ قتل عامی در ترکیه روی نداده است. برای حضور در این سمینارها از دیپلماتهای کشورهای مختلف حاضر در ترکیه دعوت به عمل خواهد شد.

این روزنامه در ادامه، فعالیتهای تبلیغاتی ترکیه را چنین بر می شمارد: در آینده نزدیک برای مجالس، دانشگاهها و کتابخانه های معتبر دنیا و نیز وسایل ارتباط جمعی بین المللی، اعم از روزنامه ها، رادیو تلویزیون و خبرگزاریها، مقالات و کتابهایی که از سوی دانشمندان ترک و غیرترک در حمایت از موضع ترکیه نگاشته شده

است ارسال خواهد شد. از جمله کتابهایی که دولت در نظر دارد برای این مراکز ارسال نماید، یکی کتاب پروفیسور «صلاحی سونیل» می باشد. که در آن نویسنده به چگونگی «قتل عام ترکها توسط ارمنیان» اشاره می کند. (۱؟) و دیگری نوشته «بلال سیمسیر» است که در آن مؤلف به تفصیل در مورد سازمانهای تروریستی ارمنی به قلم فرسایی پرداخته است.»

علی اف هم مخالفت کرد

«حیدر علی اف» رئیس جمهور آذربایجان طرح لایحه به رسمیت شناختن قتل عام سالهای ۱۹۲۳ - ۱۹۱۵ ارامنه توسط دولت ترکیه را در کنگره آمریکا «بی عدالتی عظیم» خواند.

وی در پاسخ به خبرنگاران گفت: «عملکرد نمایندگانی که از چنین مدارک و اسنادی حمایت می کنند نه تنها باعث تأسف است بلکه جای اعتراض و سرزنش نیز دارد.»

علی اف در خصوص چگونگی مناسبات دو کشور آذربایجان و آمریکا در صورت به تصویب رسیدن لایحه مذکور در کنگره گفت: «هر چند تفاوت های بسیاری بین دولت و کنگره آمریکا وجود دارد، اما در عین حال باید پذیرفت که کنگره نیز جزئی از نظام حاکم بر آمریکاست.»

شناخته شدن قتل عام ارمنه اطلاعی نداشتیم».

در این اطلاعیه همچنین آمده است «ما امیدوار بودیم مذاکرات دو رهبر دینی اهدافی غیر سیاسی را دنبال نموده و در جهت نزدیکی دو کلیسای روم و ارمنستان باشد اما افسوس که تفاهم نامه امضا شده عکس آن را به اثبات رساند.

✓

تشریک مساعی

جاثلیق گارگین دوم رهبر دینی ارمنه جهان، بنایه دعوت رسمی پاتریارک آلکسی دوم رهبر کلیسای ارتودکس روسیه در تاریخ ۲۳ نوامبر (۳ آذر) راهی مسکو گردید.

ایشان روز بعد طی ملاقات با شیخ الاسلام «الله شکور پاشازاده» رئیس اداره دینی روحانیت جمهوری آذربایجان، در مورد مسائل مختلف و از آن جمله مناقشه قره باغ به گفتگو نشست در این ملاقات که به ابتکار آلکسی دوم برنامه ریزی شده بود دو رهبر دینی در خصوص بحران قره باغ و راههای خاتمه بخشیدن بدان به تشریک مساعی پرداخته و بر ادامه فعالیتهای خود در یافتن راه حلی صلح آمیز برای این مناقشه تأکید نمودند. آنان یک نسخه از بیانیه مشترک خود را که به امضای آلکسی دوم نیز رسیده بود در خلال دیدار با «پوتین» رئیس جمهور روسیه تسلیم وی نمودند.

✓

قلی زاده: من چنین اعتقادی ندارم

به گفته تحلیلگران جمهوری آذربایجان، رئیس جمهور این کشور قبل از ترک باکو قول داده بود تا در دوازدهمین اجلاس سران کشورهای مشترک المنافع که در روسیه سفید برگزار گردید، مسئله اعطای یک میلیارد دلار جنگ افزار از سوی روسیه به ارمنستان را مطرح خواهد کرد، اما چنین چیزی صورت نگرفت.

این تحلیلگران از عملکرد علی اف در راستای تشکیل کمیته مبارزه با تروریسم اظهار تعجب کردند. «وفا قلی زاده» مشاور اسبق علی اف در این خصوص گفت: «باکو تحت فشار روسیه قرار گرفته است. تأسیس این کمیته فقط به نفع روسیه خواهد بود. روسیه تلاش می کند که کشورهای دیگر را مطیع خواست سیاسی خود در مبارزه با چپنها سازد. آنها جنگ چپنها را تروریسم می نامند در حالی که من چنین اعتقادی ندارم».

«قلی زاده» افزود: «روسیه حتی بعد از دادن یک میلیارد دلار سلاح به ارمنستان هنوز به این کشور سلاح ارسال می کند. مسئله ای که می بایست باعث نگرانی افکار عمومی جهان گردد. جهانیان باید به آذربایجان در راستای حفظ امنیت خود یاری رسانند».

✓

اعتراض

بنا به اخبار واصله، سفارت جمهوری آذربایجان در تهران به اتباع ایرانی که به ارمنستان سفر کرده و یا در گذرنامه آنها مهر ورود به این کشور نقش بسته ویزای ورود به جمهوری آذربایجان را نمی دهد. این سفارت خانه هنوز هیچ گونه توضیحی در این باره ارائه نکرده است.

به نوشته یکی از روزنامه ها این عملکرد سفارت آذربایجان اعتراض به دستگاه سیاست خارجی کشورمان به دلیل داشتن روابط حسنه با جمهوری ارمنستان صورت می گیرد.

✓

فعالانه در پی برقراری روابط اقتصادی با آذربایجان است».

روسای جمهور آذربایجان و ارمنستان در این دیدار که در چارچوب دوازدهمین اجلاس دوره ای سران گروه مینسک برگزار شده بود به بررسی وضعیت مناقشه قره باغ و راههای رسیدن به صلح دائم پرداختند.

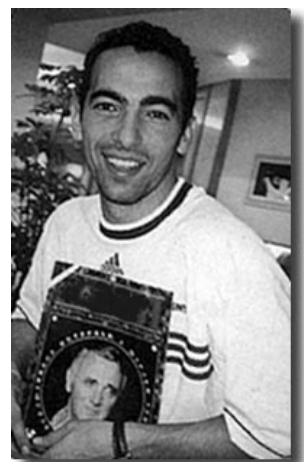
علی اف پس از این دیدار گفت: «ما تمایلی به برقراری روابط اقتصادی با ارمنستان نداریم. چرا که مطمئن هستیم آغاز این روابط جو مناسبی برای گسترش روابط در دیگر زمینه ها را فراهم می آورد. تا وقتی ارمنستان اراضی ما را اشغال کرده است من نمی توانم این نظریه را بپذیریم. ما لزومی به همکاری با آن دولت نمی بینیم».

علی اف با اشاره به مناقشه قره باغ گفت: «به نظر من برای حل عادلانه مناقشه قره باغ باید به فکر یک تصمیم جدی و اساسی بود و یا اینکه به امضای یک تفاهم نامه اندیشید، نه اینکه به بحث درباره این گونه روابط گنگ و بی نشان پرداخت».

✓

قهرمان فوتبال جهان و اعتراض به سیاست ترکیه

«یوری یورکایف» بازیکن ارمنی الاصل تیم ملی فوتبال فرانسه بار دیگر خشم ترکیه را برانگیخت. این بازیکن نامی جهان فوتبال با اعلام ناراضایتی خود از سیاست ضد ارمنی رژیم ترکیه از شرکت در بازی دوستانه تیمهای ملی ترکیه و فرانسه که چندی پیش در استانبول برگزار گردید خودداری نمود. این برای دومین بار است که «یورکایف» در اعتراض به رژیم ترکیه از انجام بازی با تیم فوتبال ترکیه سر باز می زند. چند سال پیش این فوتبالیست نامی که به عضویت تیم منتخب جهان انتخاب شده بود با اعلام اینکه وی در اعتراض به سیاست ضد ارمنی و ضد انسانی رژیم ترکیه از سفر به ترکیه خودداری می کند و به هیچ وجه حاضر نیست در مقابل تیم ملی این کشور حاضر شود، توجه افکار عمومی جهان را به موضوع قتل عام ارمنیان و سیاست ضد انسانی رژیم ترکیه جلب نمود. بلافاصله بعد از این موضوع، ترکیه اعلام کرد که در هر حال و تحت هیچ شرایطی به «یورکایف» اجازه ورود به خاک ترکیه را نخواهد داد.

✓

روابط حسنه

ساکنین روستای ارمنی نشین «واکف» واقع در منطقه «سمانداق» در استان «هاتای» در جنوب شرقی ترکیه ناراضایتی خود از طرح لایحه به رسمیت شناختن قتل عام ارمنه در کنگره آمریکا را اعلام داشتند.

«سرگیس سروبه گیون» ۸۲ ساله طی گفتگو با خبرنگاران، مطرح شدن این لایحه را یکی دیگر از بازیهای ایالات متحده آمریکا دانست و افزود «ارمنه و ترکها در دوره عثمانی سالهای سال برادروار و دوستانه در کنار هم زیسته اند. کینه و دشمنی بین این دو ملت پیامد سیاستهای بریتانیا می باشد.

یکی دیگر از ساکنین این روستا به نام «پرچ کارتون» با اظهار نظری مشابه گفت: «این روستای ارمنی نشین روابط حسنه ای با روستاهای ترک نشین همجواری دارد».

یادآور می گردد که «واکف» تنها روستای ارمنی نشین ترکیه می باشد و ۵۰ خانوار ارمنی در آن سکونت دارند.

✓

عجیب

پاتریارک «مسروپ موتافیان» اسقف اعظم ارمنه ترکیه با انتشار اطلاعیه ای امضا تفاهم نامه مشترک میان پاپ ژان پل دوم رهبر کاتولیکهای جهان و جاثلیق گارگین دوم رهبر کلیسای ارمنی در واتیکان را امری «عجیب» خواند.

به گزارش خبرگزاری آنا، اسقف موتافیان در این اطلاعیه اظهار داشت «با وجودیکه دعوت نامه شرکت در این دیدار را دریافت داشتم اما از شرکت در آن خودداری کردم چون قبلاً از متن تفاهم نامه در خصوص به رسمیت